

PEASEKRETARIAAT

I PEADIREKTORAAT – INIMÕIGUSED JA SEADUSANDLUS

INIMÕIGUSTE DIREKTORAAT

EUROOPA SOTSIAALHARTA OSAKOND

Strasbourg, 04.02.2014

GC(2014)3

**EUROOPA SOTSIAALHARTA
JA EUROOPA SOTSIAALKINDLUSTUSE KOODEKSI ALANE
VALITSUSTEVAHELINE KOMITEE**

129. koosolek
(Strasbourgis 19.–23.05.2014)
(Euroopa Nõukogu Agora tuba G 01)

**ARUANNE JA JÄRELDUSED
EUROOPA SOTSIAALKINDLUSTUSE KOODEKSI
JA SELLE PROTOKOLLI
RAKENDAMISE KOHTA**

JÄRGMISTES RIIKIDES:

**SAKSAMAA, BELGIA, KÜPROS, TAANI, HISPAANIA, EESTI, PRANTSUSMAA, KREEKA,
IIRIMAA, ITAALIA, LUKSEMBURG, NORRA, HOLLAND, PORTUGAL, RUMEENIA,
ÜHENDKUNINGRIIK, SLOVEENIA, ROOTSI, ŠVEITS,
TŠEHHI VABARIIK JA TÜRGI**

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonide ja soovitude kohaldamise ekspertkomitee aruanne ja järeldused Euroopa Nõukogu peasekretärile esitatud aastaaruannete kohta, mis käsitlevad Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi ja selle protokollide rakendamist

1. Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi artikli 74 lõike 4 alusel Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ja Euroopa Nõukogu vahel sõlmitud kokkuleppe järgi saatis Euroopa Nõukogu peasekretär Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorile 21 aruannet, et konventsioonide ja soovitude kohaldamise ekspertkomitee (mida peetakse koodeksi eespool nimetatud sätte kohaselt ILO asjaomaseks üksuseks) need oma 2013. aasta novembrist detsembrini toimuval 84. istungjärgul läbi vaataks.

2. Nende hulka kuulusid järgmiste riikide aastaaruanded: **Saksamaa** (42. aruanne), **Belgia** (43. aruanne), **Küpros** (20. aruanne), **Taani** (40. aruanne), **Hispaania** (18. aruanne), **Eesti** (8. aruanne), **Prantsusmaa** (26. aruanne), **Kreeka** (31. aruanne), **Iirimaa** (40. aruanne), **Itaalia** (28. aruanne), **Luksemburg** (45. aruanne), **Norra** (46. aruanne), **Holland** (46. aruanne), **Portugal** (28. aruanne), **Rumeenia** (2. aruanne), **Ühendkuningriik** (45. aruanne), **Sloveenia** (8. aruanne), **Rootsi** (46. aruanne), **Šveits** (35. aruanne), **Tšehhi Vabariik** (11. aruanne) ja **Türgi** (32. aruanne). Komitee on kõik eespool nimetatud aruanded läbi vaadanud. Komiteel on hea meel näha, et riikide aruandeid käsitlevast 21 järeldusest üheksal puhul (**Saksamaa, Taani, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Norra, Ühendkuningriik, Šveits ja Türgi**) tuvastas ta, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi ja selle protokollide heakskiidetud osade täielikku rakendamist. Kahel juhul (**Belgia, Küpros**) tehti järeldus tingimusel, et saadakse selgitusi teatavate punktide kohta. Üheksat riiki (**Eesti, Iirimaa, Luksemburg, Holland, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Rootsi ja Tšehhi Vabariik**) käsitlevates järeldustes juhib komitee tähelepanu koodeksi või selle protokollide teatud osade rakendamisel valitsevatele probleemidele. Komitee väljendab erilist muret **Kreeka** olukorra üle, kus jätkuvast

kokkuhoiupoliitikast tingitud majanduse, tööhõive ja riigi rahaliste vahendite jätkuv kahanemine ähvardab riikliku sotsiaalkindlustussüsteemi elujõulisust ja on toonud kaasa rahvastiku suurema vaesumise, mis tõsiselt halvendab kõikide koodeksi heakskiidetud osade rakendamist. Komitee järeldused üksikute aruannete kohta võetakse kokku punktides 7–27 ja esitatakse täielikult käesoleva aruande lisades I-XXI. Komiteel on au esitada Euroopa Nõukogule oma aruanne ja järeldused 2013. aasta kohta.

3. Komitee märgib *huviga*, et mõned riigid on tunnistanud vajadust muuta oma siseriiklike õigusnorme ja tavaid, et need oleksid rohkem kooskõlas koodeksi vastavate nõuetega, ning on konstruktiivselt reageerinud komitee sellekohastele ettepanekutele. Komitee loodab, et nõukogule esitatavas järgmises aruandes saab allpool kirjeldatud juhtude osas täheldada edusamme. Seoses III osaga (haigushüvitis) märgitakse **Eestit** käsitlevas aruandes, et koodeksi artikli 18 nõuete täitmiseks on Sotsiaalministeerium ja Haigekassa nõustunud muutma ravikindlustuse seaduse paragrahvi 57 lõiget 5, et suurendada nende päevade ülemmäära, mille eest haigushüvitist makstakse, praeguselt 250 päevalt aastas vähemalt 546 päevani kolme aasta kohta, nagu nõutakse protokollis. Seoses IV osaga (töötushüvitis) nendib **Rootsi** valitsus, et ta on teadlik vajadusest lühendada töötushüvitise ooteaega ühe päeva võrra ja et seda tehakse siis, kui riigi majandusliku olukord on muutunud soodsamaks. Seoses V osaga (vanadushüvitis) märgitakse **Tšehhi Vabariiki** käsitlevas aruandes, et Tööhõive- ja Sotsiaalministeerium on teadlik vajadusest muuta seadusi nii, et siseriiklikud õigusnormid oleksid jälle kooskõlas koodeksi artikli 29 lõikega 2, ning et ministeerium on koostamas eelnõud, millega taaskehtestatakse õigus saada 15 aasta pikkuse kindlustusstaazi täitumisel vanaduspensioni vähendatud määras. Seoses VI osaga (töövigastushüvitis) võtab komitee teadmiseks **Sloveenia** valitsuse kavatsuse viia pensioni- ja invaliidsuskindlustusseadus kooskõlla koodeksi VI osaga, tagades ettenähtud tasemel hüvitised, võtmata seejuures arvesse asjaomase isiku allesjäänud töövoimet ja tööhõivestaatus. Seoses VIII (emadushüvitis) osaga hõlmatud arstiabiga tunnistas **Luksemburgi** valitsus, et hüvitiesaajate otsene omaosalus haiglavälise arsti

konsultatsioonide puhul on 20 protsenti ja muu ambulatoorsetele patsientidele osutatava arstiabi puhul 12 protsenti, samas kui koodeksi artikli 49 lõike 2 kohaselt peavad arsti konsultatsioonid ja visiidid ning muu arstiabi, mis kuulub sünnituseelse, -aegse ja -järgse arstiabi alla, olema kindlustatud naistele täiesti tasuta.

4. Eelmises aruandes esitas komitee koodeksi osapooltele üldise palve, mis puudutas koodeksi artikli 69 rakendamist, paludes neil vaadata põhjalikult üle riigi sotsiaalkindlustussüsteemi seadusesätteid ja praktilised protseduurid, mis on mõeldud selleks, et inimesed saaksid kasutada täielikult oma õigusi teabe ja nõuannete saamiseks, regressi- ja apelleerimisõigust, õigust olla esindatud mittetulundusühingute ja ametiühingute poolt ning õigust teavitada pädevaid asutusi ja järelevalveorganeid sotsiaalkindlustuse haldusasutustes aset leidvast ametiseisundi kuritarvitamisest ning nõuda nende sekkumist. Komiteel on heameel tõdeda, et kõik riigid, välja arvatud **Türgi**, on esitanud sellekohase teabe ja et Euroopa sotsiaalharta ja Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi alane valitsustevaheline komitee on oma 127. koosolekul (27.–31. mai 2013) palunud ILO-l esitatud teave läbi vaadata, et kindlaks teha head tavad inimeste õiguste paremaks kaitsmiseks, pidades silmas uusi ja karmimaid hüvitise saamise tingimusi, ning välja töötada suunised, mis aitaksid riikidel koodeksi artiklit 69 paremini rakendada.

5. Komitee märgib, et Euroopa sotsiaalharta ja Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi alane valitsustevaheline komitee on oma 127. koosolekul (27.–31. mai 2013) palunud ILO-l teostada võrdlev uuring, mis käsitleb standardse hüvitisesaaja valimise ja võrdluspalga kindlaksmääramise meetodikat, mida ratifitseerinud riigid kasutavad, et välja arvutada hüvitiste asendusmäär koodeksi artiklite 65–67 kohaselt. Komitee loodab, et see uuring teostatakse 2014. aasta alguses, et valitsustevaheline komitee saaks seda arutada oma 129. istungjärgul 2014. aasta mais, et paremini hinnata koodeksi XI osa rakendamist Euroopa riikide muutunud majandus- ja tööturuolude valguses. Sellest uuringust lähtuvalt hindab komitee teavet, mida riigid esitavad oma tulevastes aruannetes

meessoost oskustöölise ja tavalise täiskasvanud meestöölise võrdluspalga kindlaksmääramise meetodika kohta.

6. Oma eelmistes aruannetes märkis komitee, et sotsiaalkindlustuse hea haldamine sõltub info- ja suhtlustehnoloogia ning elektroonilise sidevormide spetsiifiliste standardite tulemuslikust kasutamisest sotsiaalkindlustuse osapoolte vahelises suhtluses. Nende standardite uurimiseks esitas komitee koodeksi osalisriikidele üldise palve koodeksi artikli 71 lõike 2 rakendamise kohta, paludes neil selgitada nende õigusnormide struktuuri, mis reguleerivad üksikisiku ja sotsiaalkindlustusasutuste vahelise elektroonilise suhtluse valdkonda, ning tuua välja, kas sotsiaalkindlustuse valdkonnas on võetud vastu konsolideeritud või kodifitseeritud menetlusnorme. Komiteel on hea meel tõdeda, et viimasel kolmel aastal on kõik riigid oma aastaaruannetes esitanud sellekohase teabe. Seadusandluse hetkeolukorra hindamiseks selles vallas palub komitee Euroopa sotsiaalharta ja Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi alase valitsustevahelise komitee sekretäril esitada komitee 129. koosolekul 2014. aasta mais koondülevaade (riikide lõikes) esitatud teabest üheskoos õigusnormidega, millele selles viidatakse.

* * *

7. Saksamaa puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi ja selle protokollilise osade täielikku rakendamist. Saksamaad puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas I.

8. Belgia puhul, kes on võtnud vastu kõik koodeksi ja protokollilised osad, leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad kõigi nende dokumentide osade täielikku rakendamist, eeldusel et esitatakse nõutud andmed. Belgia puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas II.

9. Küprose puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad III–VI, IX ja X) täielikku rakendamist, eeldusel et saadakse üksikasjalikku teavet sotsiaalsete tulusiirete ja pensionide rolli kohta selles, et

hüvitesaajad ei langeks allapoole vaesuspiiri. Küprost puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa III.

10. Taani puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad II-IX) täielikku rakendamist. Taanit puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa IV.

11. Hispaania puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad kõikide koodeksi heakskiidetud osade (osad II-VI, VIII ja IX) täielikku rakendamist. Hispaaniat puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa V.

12. Eesti puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad kõikide koodeksi heakskiidetud osade täielikku rakendamist (osad II-V ja VII-X), eeldusel et tõendatakse, et sotsiaalsete sotsiaalsete siirete ja pensionide abil on võimalik hoida hüvitesaajaid langemast allapoole absoluutset vaesuspiiri. Eestit puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa VI.

13. Prantsusmaa puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad II ja IV-IX) täielikku rakendamist. Prantsusmaad puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa VII.

14. Kreeka puhul leiab komitee, et jätkuvast kokkuhoiupoliitikast tingitud majanduse, tööhõive ja riigi rahaliste vahendite jätkuv kahanemine ähvardab riikliku sotsiaalkindlustussüsteemi elujõulisust ja on toonud kaasa rahvastiku suurema vaesumise, mis tõsiselt halvendab kõikide koodeksi heakskiidetud osade (osad II, III, V, VI, VIII, IX ja X) rakendamist. Kreekat puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa VIII.

15. Iirimaa puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad III-V, VII ja X) täielikku rakendamist, eeldusel et vaadatakse üle koodeksiga tagatud minimaalsete haigus- ja töötushüvitiste saamise eelduseks oleva perioodi pikkus. Iirimaad puudutavad järeldused on esitatud aruande lisa IX.

16. Itaalia puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi nelja heakskiidetud osa (osad V-VIII) täielikku rakendamist. Itaaliat puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas X.

17. Luksemburgi puhul, kes on võtnud vastu kõik koodeksi ja protokolli osad, leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad kõigi nende dokumentide osade täielikku rakendamist, eeldusel, et rasedusega seotud arstiabi puhul kaotatakse omaosalus. Luxembourggi puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas XI

18. Norra puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad kõigi koodeksi heakskiidetud osade (osad II ja IV) ning protokolli heakskiidetud osade (osad III, V, VI, VII, IX ja X) täielikku rakendamist. Norrat puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas XII.

19. Hollandi puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad heakskiidetud koodeksi ja protokolli osade (osad II–V, VII, VIII ja X) täielikku rakendamist, eeldusel et saadakse täpsemat teavet nende dokumentide osade II ja VIII kohta. Hollandit puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas XIII.

20. Portugali puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad II ja VIII) ning protokolli heakskiidetud osade (osad III–V, VII, IX ja X) täielikku rakendamist, eeldusel et tõendatakse, et sotsiaalkindlustushüvitiste abil hoitakse valdavat enamikku kindlustatud isikuid langemast allapoole vaesuspiiri. Portugali puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas XIV.

21. Rumeenia puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud II, III, V, VII ja VIII osa täielikku rakendamist, eeldusel, et saadakse lisateavet pensionide ja peretoetuste määra kohta. Rumeeniat puudutavad järeldused on esitatud aruande lisas XV.

22. Ühendkuningriigi puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi II, IV, V ja VII osa täielikku rakendamist, eeldusel, et esitatakse *III osa*

puudutavad andmed. Ühendkuningriiki puudutavad järelused on esitatud aruande lisas XVI.

23. Sloveenia puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad II–VIII ja X) täielikku rakendamist, eeldusel, et töötuskindlustus- ja töövigastushüvitiste maksmise peatamise alused viiakse kooskõlla koodeksi artikliga 68. Sloveeniat puudutavad järelused on esitatud aruande lisas XVII.

24. Rootsi puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad II ja VIII) ja protokolli heakskiidetud osade (osad III, V, VII, IX ja X) täielikku rakendamist, eeldusel et töötuskindlustushüvitise ooteaega lühendatakse ühe päeva võrra. Rootsit puudutavad järelused on esitatud aruande lisas XVIII.

25. Šveitsi puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade (osad V–VII, IX ja X) täielikku rakendamist. Šveitsi puudutavad järelused on esitatud aruande lisas XIX.

26. Tšehhi Vabariigi puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad kõikide koodeksi heakskiidetud osade (osad II–V ja VII–X) täielikku rakendamist, eeldusel, et taaskehtestatakse õigus saada 15 aasta pikkuse kindlustusstaaži täitumisel vanaduspensioni vähendatud määras. Tšehhi Vabariiki puudutavad järelused on esitatud aruande lisas XX.

27. Türgi puhul leiab komitee, et siseriiklik seadus ja tava jätkavad koodeksi heakskiidetud osade II–VI ja VIII–X täielikku rakendamist. Türgit puudutavad järelused on esitatud aruande lisas XXI.

Lisa VI

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonide ja soovitude kohaldamise ekspertkomitee järeldused Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi ja selle rakendamise kohta Eestis

Eesti on kiitnud heaks koodeksi kohustused osades II (arstiabi), III (haigushüvitis), IV (töötuskindlustushüvitis), V (vanaduspension), VII (peretoetused), VIII (emahüvitis), IX (invaliidsuspension) ja X (toitjakaotushüvitis).

Koodeks jõustus Eestis 20.05.2005. Koodeksi artikli 74 lõike 4 alusel Euroopa Nõukogu ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni vahel sõlmitud kokkuleppe kohaselt vaatas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonide ja soovitude kohaldamise ekspertkomitee oma 84. istungjärgul läbi Euroopa Nõukogule esitatud Eesti Vabariigi Valitsuse **kaheksanda aastaaruande** nimetatud dokumendi rakendamise kohta.

Läbivaatuse tulemusena leiab komitee, et Eesti seadus ja tava rakendavad täielikult kõiki koodeksi heakskiidetud osi, eeldusel et tõendatakse, et sotsiaalsete siirete ja pensionide abil on võimalik hoida hüvitisesaajaid langemast allapoole absoluutset vaesuspiiri.

III osa (haigushüvitis), koodeksi artikkel 18. Vastusena varasematele järeldustele haigushüvitise maksmise perioodi kohta märgitakse aruandes, et koodeksi nõuete täitmiseks on Sotsiaalministeerium ja Haigekassa nõustunud muutma ravikindlustuse seaduse paragrahvi 57 lõiget 5, et suurendada nende päevade ülemmäära, mille eest haigushüvitist makstakse, praeguselt 250 päevalt aastas vähemalt 546 päevani kolme aasta kohta, nagu nõutakse protokollis. **Komitee tervitab seda otsust ja loodab, et see muudatus võetakse vastu lähitulevikus.**

Sotsiaalkindlustus ja vaesuse vähendamine. Aruandes märgitakse, et 2011. aastal oli absoluutne vaesuspiir ehk elatusmiinimum üheliikmelise leibkonna puhul, arvatuna kolme komponendi põhjal – kulutused toidule, eluasemekulud ja isikukohased kulutused muule kui toit – 186 eurot kuus (kaasa arvatud toidukorvi miinimumhind 85 eurot), samas kui suhtelise vaesuse piir ehk vaesuse ohus olemise piir, mille suuruseks arvestatakse 60 protsenti igakuisest ekvivalentühikule taandatud mediaansissetulekust, oli 299 eurot. 2011. aastal elas 8,1% Eesti elanikkonnast absoluutses vaesuses ja 17,5% (232 600 inimest) suhtelises vaesuses. Laste puhul vanuses 0–17 oli absoluutse vaesuse määraks 9,4%, samas kui suhtelise vaesuse määr küündis 17%-ni. 16–24aastaste hulgas elas 13,6% allpool absoluutset vaesuspiiri selles vanuserühmas majanduslanguse aastatel valitsenud suure töötusemäära tõttu. 25–59aastaste ja 50–64aastaste absoluutse vaesuse määr oli 8,4–9,2%, mis oli samuti märgatavalt kõrgem kui 2008. aastal. Üldkokkuvõttes elas Eesti Statistikaameti andmetel 2011. aastal vaesusohu piirist allpool 29% mittetöötavatest inimestest (töötud, vanaduspensionärid ja muud mitteaktiivsed inimesed) võrrelduna 8,3%-ga töötavate inimeste hulgas. Veel märgitakse aruandes, et 2012. aastal oli täisaj töö korral alampalk 290 eurot kuus, tulumaksu määr 21% ja tulumaksuvaba miinimum 144 eurot kuus. Komitee nendib, et sellise korralduse puhul jääb täisaj töö eest makstava

kuupalga alammäär allapoole suhtelise vaesuse piiri, samas kui sotsiaalkindlustushüvitised, mis arvutatakse protsendimäärana sellest alampalgast, võivad jääda allapoole absoluutset vaesuspiiri. Komitee märgib, et rahvapension vanaduse ja töövõimetusel olid 2013. aastal vaid 140,81 eurot kuus (2012. aastal 134,10 eurot), mis jääb tugevalt allapoole absoluutset vaesuspiiri (2012. aastal 196 eurot), samas kui meessoost lihttöölise pension oli 30aastase kindlustusstaaži korral 255,66 eurot, jäädes seega allapoole suhtelise vaesuse piiri. Komitee on sunnitud tegema nende andmete põhjal järelduse, et madalapalgaliste tööliste puhul, kes moodustavad koodeksiga kaitstavate isikute põhirühma, toimib Eesti sotsiaalkindlustussüsteem olulises ulatuses allpool vaesuseohu piiri või isegi allpool elatusmiinimumi. Sellises olukorras, mis kinnistab äärmist vaesust, peaks riik püüdma toetada oma sotsiaalkindlustussüsteemi täiendava sotsiaalkaitsetasemega [social protection floor element], mis tagaks põhisissetuleku kõigile abivajajatele vähemalt elatusmiinimumi tasemel. Kui sotsiaalkindlustushüvitiste abil ei suudeta hoida inimesi langemast allapoole vaesuspiiri ega võimaldada inimväärset elu, loetakse, et riik ei suuda täita oma üldkohustusi, mis tulenevad koodeksi artikli 70 lõikest 3 ja artikli 71 lõikest 2. Riigi aruandes nenditakse siiski, et sotsiaalsete siirete mõju seisukohast põhjustab SKTst ühe protsendi (ilma pensioniteta) kulutamine vaesuseohus olemise määra üleüldise vähenemise 3,3% võrra ja laste vaesuse määra vähenemise 4% võrra. Tuletades meelde, et vaesuse ennetamine ja vähendamine on üks koodeksi põhieesmärke, **soovib komitee, et riik tõendaks oma järgmises aruandes viimaste aastate sotsiaalsete siirete üksikasjaliku statistika abil, et Eesti kavatseb saadavalolevaid vahendeid maksimaalselt ära kasutades täita oma sotsiaalset kohustust, s.o pakkuda sotsiaalhüvitisi, mis võimaldavad "hüvitiesaaja perel elada tervena ja inimväärkena" (koodeksi artikli 67 punkt c) vähemalt ülalpool absoluutset vaesuspiiri.**